

Новий порядок притягнення до кримінальної відповідальності народного депутата України

*Консультацію підготував **Лаєров Д.О.**,
аспірант кафедри кримінального права та процесу
Хмельницького університету управління та права
імені Леоніда Юзькова*

Законом України «Про внесення змін до статті 80 Конституції України (щодо недоторканості народних депутатів України)» від 03.09.2019 року №27-XI внесено зміни до Основного Закону нашої держави, які потягнули суттєві зміни в порядку притягнення до кримінальної відповідальності народних обранців.

Так, вищезазначеним законом виключено норму щодо обов'язкового отримання згоди Верховної Ради України на притягнення до кримінальної відповідальності, затримання чи арешту народного депутата України. Ці зміни набули чинності з 01.01.2020 року і потягнули з собою суттєві законодавчі новели в порядку притягнення народних депутатів України до кримінальної відповідальності.

Досудове розслідування щодо народного депутата України починається з моменту внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Повноваженнями щодо внесення відомостей про вчинення кримінального правопорушення народним обранцем наділений Генеральний прокурор України або особа, яка виконує його обов'язки (частина 1 статті 482-2 Кримінального процесуального кодексу України).

Відповідно до статті 216 Кримінального процесуального кодексу України проведення досудового розслідування кримінальних правопорушень вчинених народними депутатами України, може бути доручено слідчим органам Державного бюро розслідувань або Національного антикорупційного бюро України залежно від підслідності.

Частиною другою статті 482-2 Кримінального процесуального кодексу України передбачено, що клопотання про дозвіл на затримання, обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою чи домашнього арешту, обшук, порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, а також про застосування інших заходів, у тому числі негласних слідчих (розшукових) дій, що відповідно до закону обмежують права і свободи народного депутата України, розгляд яких віднесено до повноважень слідчого судді, мають бути погоджені Генеральним прокурором (особою, що виконує обов'язки Генерального прокурора).

Розгляд таких клопотань, крім застосування негласних слідчих (розшукових) дій, здійснюється слідчим суддею, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування, а в кримінальних провадженнях щодо злочинів, віднесених до підслідності Вищого антикорупційного суду, - слідчим суддею Вищого антикорупційного суду.

Такі клопотання розглядаються за обов'язкової участі народного депутата України. Слідчий суддя зобов'язаний завчасно повідомити народного депутата України про розгляд зазначеного клопотання, крім клопотання про застосування негласних слідчих (розшукових) дій або обшуку.

Разом з тим, у випадках якщо народний депутат України без поважної причини не прибув на судові засідання або не повідомив про причини своєї відсутності, таке клопотання може розглядатися без участі народного депутата України.

Без дозволу слідчого судді, винесеного на підставі клопотання, погодженого Генеральним прокурором (особою, що виконує обов'язки Генерального прокурора), дозволяється затримання народного депутата України лише у разі, якщо останнього застали під час вчинення або безпосередньо після вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, пов'язаного із застосуванням насильства, або такого, що спричинив загибель людини.

Орган або посадові особи, які затримали народного депутата України, повідомили йому про підозру або застосували до нього запобіжний захід, або здійснили інші слідчі дії (крім обшуку та негласних слідчих (розшукових) дій), зобов'язані негайно, але не пізніше 24 години з моменту вчинення таких дій, повідомити про це Голову Верховної Ради України.

У разі вчинення дій, зазначених в абзаці шостому цієї частини, стосовно Голови Верховної Ради України орган або посадові особи зобов'язані негайно, але не пізніше 24 години з моменту вчинення таких дій, повідомити про це Першого заступника Голови Верховної Ради України.

Ухвали за результатами розгляду таких клопотань можуть бути оскаржені в апеляційному порядку у випадках, передбачених Кримінально процесуальним кодексом України.

Зазначені зміни суттєво спростили процедуру притягнення народних депутатів України до кримінальної відповідальності та фактично зняли недоторканість з народних обранців. Проте, стаття 80 Конституції України залишила певні прерогативи, а саме: народні депутати України не несуть юридичної відповідальності за результати голосування або висловлювання у парламенті та його органах, за винятком відповідальності за образу чи наклеп.